

УДК 378.147.091.313

А.М. Тимейчук, Київ, Україна / A. Tymeychuk, Kyiv, Ukraine
e-mail: Makssy@bigmir.net**РОЛЬ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У НАВЧАННІ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ТУРИЗМОЗНАВСТВА**

Анотація. У статті автор аналізує розвиток і саморозвиток особистості майбутнього фахівця в умовах підготовки до організації проектної діяльності. Обґрунтовується необхідність впровадження проектних технологій міжпредметного характеру у навчальний процес. Виявлено чинники ефективного формування проектної діяльності в інформаційно-освітньому середовищі; обґрунтовано різні форми та методи. Наведені класифікації навчальних проектів та засоби проектних технологій. Наголошується на головних цілях проектної діяльності міжпредметного характеру. Особлива увага приділяється впливу проектних технологій на особистий розвиток студентів.

Ключові слова: проект, діяльність, творчість, проектна діяльність, проектні технології, міжпредметні зв'язки, навчальний проект, засоби проектних технологій.

Annotation. The author analyzes the development and self-development of the person of the future expert in the conditions of the preparation for the organization of project activities. The necessity of introduction of interdisciplinary nature of design technology into the learning process. Factors effective formation of project activities in information and educational environment; reasonably various forms and methods. The classification of educational projects and facilities design technologies. It noted the main purpose of the project activities interdisciplinary nature. Particular attention is paid to the influence of design technologies to the personal development of students.

Key words: project, activity, work, project work, design technology, interdisciplinary communication, training project, project funds technology.

Постановка проблеми. Кардинальні зміни, що відбуваються в суспільному житті України, висувають високі вимоги до особистісних та професійно значущих якостей національних кадрів з вищою освітою, виховання творчої особистості, здатної, на відміну від людини-виконавця, самостійно мислити, генерувати оригінальні ідеї, приймати сміливі, нестандартні рішення. Нові цінності й орієнтири освіти і, навіть, сучасні досягнення науки та техніки багато у чому визначають вибір методів навчання, у якому педагоги віддають перевагу активним та інтерактивним педагогічним технологіям.

Аналіз попередніх досліджень. Ідея проектного навчання не є новою. Поняття «проект», «проекування», «проектна діяльність» і «проектні технології» постійно знаходяться у сфері уваги науковців. Пріоритетне значення в педагогічній практиці набувають проектні технології, теоретичні основи застосування та дидактичні можливості яких розкрито у працях П. Блонського, О. Воїнової, Д. Дьюї, У. Кілпатріка, Н. Матяш, Н. Пахомової, Є. Полат, С. Сисова, М. Кадемія, Н. Морзе, Н. Полісун, І. Чечель та інших вітчизняних та зарубіжних дослідників.

У наукових публікаціях автори розглядають загальні питання, які стосуються проектної діяльності (О. Блакова, Т. Веретенко, М. Кадемії, Л. Матяш, Г. Нечаєнко, Ю. Ткач, Л. Черкаська) та описують приклади конкретних навчальних проектів (В. Забранський, С. Соболева, Є. Полат, Н. Морзе).

Мета статті. Визначити особливості проектної діяльності в навчальному процесі та її вплив на

професійні якості майбутніх магістрів туризмознавства. Готовність викладача до навчання студентів проектної діяльності є необхідним елементом його професійно-педагогічної культури, що дозволяє забезпечити грамотне, професійне та творче запровадження ідей технологічної культури в університеті. Реалізація поставленої мети передбачає вирішення таких завдань: вивчити та проаналізувати стан проблеми з урахуванням сучасних вимог до професійної підготовки викладачів спеціальних дисциплін; визначити місце знань про метод проектів у структурі професійної підготовки викладачів спеціальних дисциплін.

Виклад основного матеріалу. В Україні відбувається становлення нової системи освіти. В останній час якісно змінилися цільові та ціннісні установки вітчизняної системи вищої освіти, які характеризуються підвищенням професійної та соціальної мобільності випускників. Головною причиною поширення проектної діяльності стала необхідність навчити студентів працювати самостійно та використовувати набуті знання у своїй практичній діяльності. В умовах інформаційного суспільства і формування глобального інформаційно-комунікативного середовища потрібні нові підходи до організації освітнього процесу у ВНЗ, спрямовані на задоволення запитів на освітні послуги певного рівня і якості. І в цьому випадку важливо, щоб підготовка фахівців відповідала динамічним змінам в області інформаційних технологій та соціального середовища в отриманні та вдосконаленні раніше

отриманих знань і умінь.

Тим часом, традиційна освітня система не може поки адаптуватись до безперервного росту обсягу інформації, впровадженню нових технологій у різні галузі науки і техніки, що ведуть до швидкого оновлення систем знань, потреби більш гнучких навичок і знань та розвитку творчої інтелектуальної ініціативи. Безсумнівно, бажаними властивостями, на думку М. Ахметової, повинні стати аналітичний розум, системне мислення, прагнення експериментувати, здатність до співпраці. При цьому головним інструментом є пошук і проектування, стилем спілкування – співробітництво, а відмітною рисою стають майстерність, компетентність і власна позиція майбутнього фахівця.

Термін «проектна діяльність», «проект» походить від латинського *projectus* – «кинутий вперед». Сутність зрозуміла «проектна діяльність» пов'язана з такими науковими поняттями і категоріями, як «проект», «діяльність», «творчість», що мають різноплановий характер, як з точки зору різних галузей наукового знання, так і з точки зору різних рівнів методології науки.

Смислове значення термінів «формування» як процес організації колективу; «діяльність» як спосіб активного ставлення людини до навколишнього світу, спрямований на його доцільну зміну і перетворення в інтересах суспільства (М. Каган); «проект» – прояв творчої активності людської свідомості, через який в культурі здійснюється діяльнісний перехід, що конструюють всякий трудовий процес (К. Кантор), призводить до визначення процесу створення проекту. Процес створення проекту – проектування, Д. Джонс приводить більше десятка визначень, основним з яких, на мій погляд є: «проекткування – вид діяльності, що дає початок змінам в штучному середовищі». У широкому сенсі проектування – це діяльність по здійсненню змін у навколишньому середовищі (природної або штучної) і керування розвитком предметного світу.

Риси, характерні для проектування в цілому, поширюються на проектну діяльність в освітній сфері. В. Кузнецов визначає проектування найважливішим компонентом освітнього процесу, що служить для створення нових понять і концепцій. У психолого-педагогічному знанні поняття проектування останнім часом набуло значної актуальності і новий зміст у зв'язку з розробкою освітніх середовищ.

Проектна діяльність передбачає включення студентів у цілеспрямовану, практичну самостійну діяльність щодо вирішення проблем, формування дослідницьких умінь (планування проектної діяльності, збір, обробка, аналіз, узагальнення інформації, проведення експериментів тощо) з обов'язковим практичним результатом [1, с. 100]. Робота над навчальними проектами є дидактичним засобом пізнавальної діяльності, розвитку креативності та одночасного формування

особистісних і професійних якостей студентів.

Великою перевагою проектної діяльності є вміння, які набувають студенти, а саме:

- планувати свою роботу, попередньо прораховуючи можливі результати;
- використовувати багато джерел інформації;
- самостійно збирати і накопичувати матеріал;
- аналізувати, порівнювати факти, аргументувати свою думку;
- приймати рішення;
- розподіляти обов'язки, взаємодіяти один з одним;
- створювати «кінцевий продукт» – матеріальний носій проектної діяльності (доповідь, реферат, фільм, календар, журнал, проспект, сценарій);
- представляти створене перед аудиторією;
- оцінювати себе та інших.

Проектна діяльність дає можливість:

- 1) засвоїти нові способи діяльності міжпредметного характеру;
- 2) конструювати навчальний процес на основі індивідуального стилю діяльності студентів;
- 3) стимулювати практичну проектну діяльність студентів, що в свою чергу дасть можливість сформувати інформаційні компетенції.

Метод проектів був розроблений на початку ХХ століття американським ученим Дж. Дьюї. Вперше у вітчизняній педагогіці актуальність цієї проблеми вивчав О. Макаренко, який в результаті своєї новаторської педагогічної діяльності дійшов висновку про проектування особистості як суб'єкта педагогічної праці. Таку думку не раз висловлював В. Сухомлинський, педагогічну спадщину якого проймає ідея проектування людини. Багато дослідників метод проектів розглядають як спосіб організації навчально-пізнавальної діяльності щодо розв'язання певних проблем, який передбачає ретельне планування діяльності, використання різноманітних засобів навчання, інтегрування знань, умінь та навичок із різних навчальних дисциплін та галузей науки з метою набуття нових, практичну реалізацію запланованого, отримання відчутного результату у певній формі. Все це дає можливість формувати в студентів відповідні компетенції.

Сучасна державна концепція модернізації передбачає впровадження компетентнісного підходу, що характеризується посиленням уваги до якості освіти, що вимагає підготовки кваліфікованих, високоосвічених і вихованих, творчо мислячих, мобільних, компетентних фахівців. Така модель підготовки фахівця дозволить зробити акцент на інтелектуальний і моральний розвиток особистості, формування творчих, світоглядних, поведінкових якостей у студентів, необхідних для самостійної продуктивної діяльності в умовах інформаційного суспільства. Одним із його проявів стає формування

проектної діяльності студентів в інформаційно-освітньому середовищі через синтез діяльнісного та особистісного розвитку за домінуючого значення другого.

Існує декілька класифікацій навчальних проектів. Є. Полат виділяє такі види навчальних проектів:

- за домінуючим видом діяльності;
- за предметно-змістовою областю;
- за характером координації;
- за характером контактів;
- за кількістю учасників проекту та за тривалістю проведення.

Навчальні проекти за змістом в свою чергу поділяються на:

- 1) монопредметні – виконуються на матеріалі одного конкретного предмету;
- 2) міжпредметні – інтегрується суміжна тематика декількох предметів;
- 3) надпредметні – проект виконується у ході факультативів, вивчення інтегрованих курсів, роботи у творчих групах [2].

С. Соболева запропонувала наступну класифікацію засобів проектних технологій: *технічні* (основні: комп'ютери, мультимедійні проектори, відеомагнітофони, телевізори, калькулятори; допоміжні: екрани, столи, устаткування для основних технічних засобів, аудиторні дошки) та інформаційні (*електронні*: електронні підручники, кейс-стаді, слайд-презентації, відеофрагменти, мультимедійні матеріали, інформація сайтів Інтернет; *друковані*: підручники, навчальні посібники, кейс-стаді, нормативно-законодавча база, періодичні видання; *графічні*: географічні карти, схеми, плакати, таблиці, графіки, діаграми, копії слайдів, картини, малюнки, *математичні*: формули, розрахунки, статистичні матеріали; *мовні*: доповіді, повідомлення) [3].

Таким чином, предметне інформаційно-освітнє середовище має бути спрямоване на стимулювання творчої діяльності, вдосконалення змісту навчання і питань міжособистісного діалогу та особистісної самореалізації учасників освітньої взаємодії як найбільш істотних умов розвитку компетенцій та компетентностей у процесі всього навчання. Інакше кажучи, розвиток компетенцій та формування хоча б базових компетентностей має бути пов'язане з проектною діяльністю. Вважаю за необхідне відзначити відсутність у даний час формалізованої оцінки рівня компетентності студентів, що виявлено при кількісному визначенні рівня володіння студентом необхідними компетентностями як результативно-цільової основи готовності до професійної діяльності в умовах динамічних змін у галузі інформаційних технологій і соціального середовища.

Головними цілями проектною діяльності міжпредметного характеру в процесі підготовки майбутніх викладачів спеціальних дисциплін з

туризмознавства:

- використання різних засобів та методів навчання;
- поглиблення знань студентів з декількох предметів одночасно через самостійну роботу;
- інтегрування знань і вмінь студентів з різних галузей науки;
- робота студентів з додатковою літературою;
- підвищення інтересу до навчальної дисципліни.

У результаті деякі питання, що стосуються особливостей використання проектною діяльністю в освітній практиці залишаються недостатньо розробленими, як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Аналіз ступеня наукової розробленості проблеми дослідження дозволяє зробити висновок, що напрацьовані раніше теоретичні основи і положення, по-перше, до теперішнього часу в певній мірі втратили свою значимість, тому що виявились нові аспекти і напрями, сучасні підходи до їх реалізації, і, по-друге, поки ще не вироблено єдиної думки про проблему розвитку компетенцій та формування проектною компетентності в предметній області.

Вищесказане дозволяє виділити основні суперечності:

- між зростанням ролі інформаційних технологій у глобалізованому світі і практичною неготовністю більшості випускників вузів до їх використання;
- між актуалізацією значення інформаційно-освітнього середовища у професійній підготовці студентів та недостатньою розробленістю шляхів моделювання предметних інформаційно-освітніх середовищ у вузі;
- між рівнем розвитку проектною діяльністю у технологіях навчання у вищій школі та нерозробленістю методичного та психолого-педагогічного забезпечення супроводу та підтримки її формування;
- між доцільністю цілісного і системного впливу на процес становлення суб'єктної позиції студента в навчальній діяльності і реально існуючою практикою.

У зв'язку з цим, суть досліджуваної проблеми зводиться до виявлення чинників ефективного формування проектною діяльністю в інформаційно-освітньому середовищі та створення умов, що дозволяють організувати індивідуальну та колективну роботу учасників проектною діяльності, інтегрувати різні форми і стратегії освоєння предметних знань спрямованих на розвиток компетенцій та компетентності проектною діяльності майбутнього фахівця і самостійну пізнавальну продуктивну діяльність.

Підготовка студентів з туризму у вищій школі до застосування проектною діяльністю є необхідним

компонентом становлення професійної майстерності.

Оволодіння методикою проектування технічних об'єктів майбутніми спеціалістами буде забезпечено в разі виконання таких умов:

1) система знань про проектний метод повинна розглядатись як невід'ємна складова професійної підготовки майбутніх спеціалістів з туризму;

2) зміст навчання повинен визначатись сучасними уявленнями про метод проектів, редуційованими до умов формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів з туризму;

3) методика формування в студентів системи знань буде ґрунтуватись на комплексному застосуванні взаємодоповнюючих активних методів і засобів навчання.

Чіткість організації проектування визначається конкретністю постановки мети, визначенням запланованих результатів, прогнозуванням вихідних даних. Дуже ефективним є використання невеликих методичних рекомендацій чи інструкцій, де вказується необхідна і допоміжна література для самоосвіти, вимоги до якості проекту, форми і методи кількісної оцінки результатів, алгоритми проектування [4].

У процесі встановлено, що на різних етапах проектної діяльності можуть знайти застосування різні форми та методи, такі як:

– навчально-пізнавальні (лекції, факультативи, практичні та лабораторні заняття, семінари);

- ігрові (рольові, комп'ютерні та інші ігри);
- самостійна робота (реферати, доповіді, аналіз і узагальнення навчального матеріалу);
- навчально-розвивальні (дискусії, змагання, конкурси, вікторини).

Іншими словами, проектно-технологічна діяльність студентів повинна стати не репродуктивною, а творчою діяльністю, у процесі якої формуються елементи технологічної культури, розвиваються здібності до генерації нових ідей, їх аналізу, самостійного пошуку рішень, формування власної думки, розвитку творчого потенціалу, тобто найважливіших складових професійної компетентності майбутніх спеціалістів.

Висновки. Використання проектних технологій у процесі навчання розвиває проективні уміння та навички, що є необхідним надбанням особистості в сучасних умовах, коли проектування використовується в різних галузях життєдіяльності людини та суспільства. Подальшого вивчення потребують питання:

- обґрунтування значення та форм розширення міжпредметних зв'язків;
- співробітництва кафедр вищих навчальних закладів з метою оптимізації підготовки студентів;
- упровадження проектних технологій у навчально-виховний процес із метою ліквідації недоліків.

Література:

1. Веретенко Т. Г. Управління навчально-освітньою діяльністю засобами проектів / Т. Г. Веретенко, С. М. Соболева // Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка. 2007. – № 2. – С. 99-101.
2. Полат Е. С. Типологія проектів [Електронний ресурс] / Е. С. Полат. – Лабораторія дистанційного навчання. – Режим доступу до сайту: <http://distant.ioso.ru/project/meth%20project/1.htm>.
3. Соболева С. М. Екологічна підготовка майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю засобами проектних технологій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Соболева С. М.; Київський університет імені Бориса Грінченка. – Київ, 2010. – 21 с.
4. Соболева С. М. Проектні технології та їх роль у процесі практично-професійної підготовки студентів економічних спеціальностей / С. М. Соболева // Наукові записки кафедри педагогіки. 2012. – Випуск XXVIII. – С. 210-216.
5. Чухно К. О. Застосування проектного методу до міжпредметних зв'язків [Електронний ресурс] / К. О. Чухно. – ШМК вчителів інформатики Тернівського району м. Кривого Рогу. – Режим доступу до сайту: http://rmkterny.at.ua/publ/chukhno_k_o_zastosuvannja_proektnogo_metodu_do_mizhpredmetnikh_zv_jazkiv/1-1-0-3.